

NORGES HØYESTERETT

Den 2. mai 2012 avsa Høyesterett dom i

HR-2012-00926-A, (sak nr. 2012/281), straffesak, anke over dom,

Den offentlige påtalemyndighet (kst. statsadvokat Guro Hansson Bull)

mot

A (advokat Øystein Storrvik)

STEMMEGIVNING :

- (1) Dommer **Skoghøy**: Saken gjelder straffutmåling for ett ran og sju grove tyverier begått overfor eldre personer.
- (2) A, som er rumensk statsborger, ble av statsadvokatene i Oslo ved tiltalebeslutning 15. juli 2001 satt under tiltale ved Drammen tingrett for overtredelse av:

- ”I Straffeloven § 268 første ledd jf § 267 første ledd
for i hensikt å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning, å ha bemektiget seg en gjenstand som helt eller delvis tilhørte en annen ved å øve vold mot en person eller sette ham ute av stand til forsvar eller ved hjelp av trusler som fremkalte alvorlig frykt for vold mot noens person
- Grunnlag for følgende forhold eller medvirkning til dette:
Mandag 21. mars 2011 ca kl. 12.30 i svalgangen på eldrebolig i ----- gate -- i X, i samvirke med andre, tok hun hardt tak rundt livet til B født i 1927, snudde henne vekk fra hennes rullator, holdt henne fast og bemektiget seg kr 4000,-.
- II Straffeloven § 257 jf § 258
for å ha borttatt en gjenstand som helt eller delvis tilhørte en annen, i hensikt å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning ved tilegnelsen av gjenstand, idet

tyveriet anses som grovt, særlig fordi det er forøvet fra person på offentlig sted eller er av samfunnsskadelig art.

Grunnlag er følgende forhold eller medvirkning til dette:

a)

Torsdag 17. mars 2011 kl. 10.30 i ----- vei -- i Y, i samvirke med andre, borttok hun fra C født i 1927, en konvolutt inneholdende kr. 5000,-. Tyveriet er grovt fordi det er forøvet fra person på offentlig sted og /eller er av samfunnsskadelig art.

b)

Onsdag 23. mars 2011 kl. 10:25 i -----gate -- i Z, i samvirke med andre, borttok hun fra D, født i 1932 et bankkort. Tyveriet er grovt fordi det er forøvet fra person på offentlig sted og/eller er av samfunnsskadelig art.

c)

Onsdag 23. mars 2011 kl. 10.30 i Z, benyttet hun det i post II b) beskrevne bankkort og borttok fra Nordeas minibank på Æ kr 5400,- fra Ds konto. Tyveriet er grovt fordi det er av samfunnsskadelig art.

d)

Fredag 25. mars 2011 ca kl. 11:45 i -----veien -- i Y, i samvirke med andre, borttok hun fra E født i 1929, en lommebok inneholdende blant annet visa-kort, mastercard, førerkort og kr 2000. Tyveriet er grovt fordi de er forøvet fra person på offentlig sted og/eller er av samfunnsskadelig art.

e)

Fredag 25. mars 2011 i perioden fra kl 11:51 til kl 12:11 i Y, ved sju anledninger, benyttet hun de i post II d) nevnte bankkort og borttok fra DNB NORs minibanker på Ø og Å til sammen kr. 19.800,- fra Es konto. Tyveriet er grovt fordi det er av samfunnsskadelig art.

f)

Mandag 9. mai 2011 ca kl. 12:25 i -----veien i Y, i samvirke med andre, borttok hun fra F, født i 1916, en lommebok inneholdende bl.a. et DnBNOR bankkort og kr. 2000,-. Tyveriet er grovt fordi det er forøvet fra person på offentlig sted og/eller er av samfunnsskadelig art.

g)

Mandag 9. mai 2011 kl. 12:32 i -----veien i Y, benyttet hun det i post II f) beskrevne bankkort og borttok fra DNB NORs minibank på XX kroner 9.900,- fra F sin konto. Tyveriet er grovt fordi det er av samfunnsskadelig art.”

(3) Ved Drammen tingretts dom 13. september 2011 ble A dømt i samsvar med tiltalebeslutningen. Tingrettens dom har denne domsslutning:

- ”1. A, født 30.05.1983, dømmes for overtredelse av straffeloven § 268 første ledd jf § 267 første ledd og straffeloven § 257 jf § 258 til fengsel i 1 – ett – år og 10 – ti – måneder, jf. straffeloven § 62 første ledd. Varetekt kommer til fradrag med 106 dager per 13.09.2011.
2. A, dømmes til å betale erstatning til:
 - B med kr 4 000 – firetusen –
 - C med kr. 5 000 – femtusen –
 - D med kr. 1 200 – ettusentohundre –
 - E med kr. 4 400 – firetusenfirehundre –
 - F med kr. 1 200 – ettusentohundre –
 - DnBNOR med kr. 30 300 – trettitusentrehundre –

innen to uker fra forkynnelsen av denne dom.

3. Saksomkostninger idømmes ikke.”

- (4) A anket til Borgarting lagmannsrett over straffutmålingen. Lagmannsrettens avsa 23. januar 2012 dom med denne domsslutning:
- ”I tingrettens dom gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 1 – ett – år og 6 – seks – måneder. Til fradrag kommer 238 – tohundreogtrettiåtte – dager for utholdt varetekt.”**
- (5) Påtalemyndigheten har anket til Høyesterett. Anken gjelder straffutmålingen.
- (6) *Påtalemyndigheten* har gjort gjeldende at grove tyverier fra personer på offentlig sted er en kriminalitetsform som har vist betydelig oppgang den senere tid. En stor del av denne kriminaliteten blir begått av utenlandske vinningskriminelle. Denne saken dreier seg om systematiske anslag mot skrøpelige, forsvarsløse eldre – hovedsakelig kvinner. Ranshandlingen ligger tett opp mot grovt ran, og de sju grove tyveriene har karakter av organiserte og planlagte anslag mot eldre forsvarsløse personer. Det er maktpåliggende at denne svært samfunnsskadelige virksomheten blir møtt med straffereaksjoner som virker tilstrekkelig avskrekkende.
- (7) Etter aktors oppfatning bør passende reaksjon være fengsel i to år. Da påtalemyndighetens påstand for tidligere instanser har vært fengsel i ett år og ti måneder, har imidlertid aktor ved nedleggelsen av påstand for Høyesterett – til tross for at det under saksforberedelsen ble varslet at påtalemyndigheten ”ikke [vil] føle seg bundet av tidligere møtende aktors straffepåstand” – ikke funnet å burde gå utover den påstand som tidligere har vært nedlagt.
- (8) *Forsvarer* har stilt spørsmål ved om det er riktig å betegne domfelte som ”mobil vinningskriminell”. Under enhver omstendighet kan det ikke tillegges vekt at hun er utlending, jf. Rt. 2010 side 449. Forsvarer har i denne forbindelse blant annet fremholdt at utenlandske kuréerer som bistår ved innførsel av narkotika, også driver en grenseoverskridende virksomhet, men de straffes likevel ikke strengere enn norske kuréerer. Den omstendighet at etterforskningen blir vanskeliggjort ved at gjerningspersonen raskt forlater landet etter at kriminaliteten er begått, kan ikke tillegges vekt i skjerpene retning.
- (9) Forsvareren er uenig med aktor i at ranshandlingen ligger på grensen til grovt ran. Etter den gjerningsbeskrivelse som er gitt av tingretten, må den makt som ble utøvd ved ranet, ha vært minimal, og forsvareren er enig med lagmannsretten i at handlingen ligger i det nedre sjikt for hva som rammes av ransbestemmelsen.
- (10) *Mitt syn på saken*
- (11) Jeg er kommet til at påtalemyndighetens anke må tas til følge, og at det er grunn til å utmåle en strengere straff enn det aktor har nedlagt påstand om.
- (12) A er dømt for ett ran og sju grove tyverier. Handlingene er begått i tiden 17. mars–9. mai 2011 på X, i Z og i Y. Både tingretten og lagmannsretten har lagt til grunn at hun kom til

Norge for å begå vinningskriminalitet. Hun har ikke hatt arbeid eller vært bosatt i Norge, og har heller ikke familie her.

- (13) Etter at A hadde vært etterlyst av norske myndigheter via Interpol, ble hun pågrepet på Gardermoen 30. mai 2011. Hun kom da til Norge fra Finland. Ved dom 12. mai 2005 er hun dømt for organisert tyveri og forsøk på tyveri i Sveits, og etter det som er opplyst, er hun mistenkt for tilsvarende kriminalitet i Finland og Irland.
- (14) De handlinger A er dømt for ved tingrettens dom, kjennetegnes ved at hun sammen med andre rumenere har gått systematisk til verks ved å velge ut eldre, skrøpelige personer som hadde vært i banken, hadde handlet eller lignende og deretter fratatt dem penger og/eller bankkort. De fornærmede er mellom 79 og 95 år, og med ett unntak – 95 år gamle F – var de fornærmede avhengige av rullator. As rolle har i hovedsak vært at hun har forsøkt å avlede fornærmedes oppmerksomhet ved å holde frem et kart og be om å bli vist vegen, mens de andre har stjålet bankkort, penger mv. fra de fornærmede. Bankkortene er deretter blitt misbrukt ved å ta ut penger fra minibanker. Utbyttet av det ran og de tyverier domfellelsen gjelder, utgjør til sammen i underkant av 50 000 kroner.
- (15) Domfellelsen for ran gjelder et tilfelle hvor A sammen med andre hadde fulgt etter en 84 år gammel skrøpelig kvinne som hadde vært i banken og tatt ut penger, til hennes bopel. Da fornærmede var kommet frem til inngangsdøren, tok domfelte tak i henne og holdt henne fast så det gjorde vondt, mens en av de andre som domfelte var sammen med, tok 4 000 kroner fra fornærmedes veske. Selv om maktutøvelsen var begrenset, er handlingen etter min mening korrekt blitt bedømt som ran.
- (16) For samtlige forhold gjelder at de er begått i de eldres nærmiljø på dagtid når de eldre må kunne føle seg trygge. For en nærmere beskrivelse av de enkelte handlingene viser jeg til tiltalebeslutningen.
- (17) Aktor har opplyst at i Y og Z straffes tyverihandlinger av den karakter vi her står overfor, med fengsel i 60–90 dager, og hun har anmodet om at Høyesterett angir hva som bør være et normalt straffenivå for slike handlinger.
- (18) Den type tyverier vi her står overfor, omtales gjerne som ”lommetyverier”. Disse er imidlertid av svært forskjellig karakter, og straffen må utmåles ut fra de konkrete omstendigheter i den enkelte sak. Det som særpreger vår sak, er at de enkelte tyveriene ikke kan betraktes isolert, men inngår i en helhet, og jeg finner det derfor ikke formålstjenlig å angi noe normalt straffenivå for hvert enkelt tyveri. Da ranshandlingen må ses i sammenheng med tyveriene, finner jeg heller ikke grunn til å gå inn på hvilken straff som burde ha vært utmålt for ranet dersom dette var blitt pådømt isolert.
- (19) Ved straffutmålingen i denne saken må det tillegges vesentlig vekt at handlingene har karakter av et organisert og planlagt anslag mot eldre, forsvarsløse personer. Det er ikke tale om enkeltstående handlinger, men handlinger som inngår i en systematisk og godt forberedt plan. Når det blir begått en rekke handlinger av denne karakter, skaper dette ikke bare frykt hos dem som direkte blir rammet, men også i lokalsamfunnet og befolkningen generelt – særlig blant eldre. Dette utgjør et alvorlig samfunnsproblem, og av allmennpreventive grunner er det nødvendig å reagere strengt overfor denne type kriminalitet.

- (20) Aktor har lagt stor vekt på at de forhold saken gjelder, er en variant av mobil vinningskriminalitet. Med dette menes gjerne kriminalitet begått av personer som har liten tilknytning til Norge, og som har kommet hit for å begå vinningskriminalitet, for deretter raskt å forlate landet med utbyttet, jf. Høyesteretts dom i dag i sak 2012/179 (HR-2012-00924-A) avsnitt 13. Ut fra denne definisjonen kan forholdene i vår sak betegnes som en form for mobil vinningskriminalitet, men ved straffutmålingen er det – som det fremgår av nevnte dom – likevel realiteten som er avgjørende, og ikke hvilken merkelapp man kan sette på handlingene.
- (21) I vår sak er utbyttet av kriminaliteten begrenset, og dette skiller denne saken fra mer typiske tilfeller av mobil vinningskriminalitet. Planleggings- og organiseringselementet er derimot stort sett det samme, og siden gjerningspersonene fort forsvinner ut av landet, vil også den type kriminalitet vi her står overfor, by på etterforskningsmessige utfordringer. Det viktigste elementet ved straffutmålingen i denne saken er imidlertid det systematiske og planlagte anslag mot eldre mennesker.
- (22) Etter en samlet vurdering finner jeg at straffen passende bør settes til fengsel i to år.
- (23) Lagmannsretten har ved straffutmålingen tillagt ”noe vekt i formildende retning” at domfelte for lagmannsretten erkjente å ha medvirket til de grove tyveriene. Etter min oppfatning tilsier en slik tilståelse for lagmannsretten ikke noe fradrag i straffen.
- (24) Jeg stemmer for denne

D O M :

- (25) I lagmannsrettens dom gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 2 – to – år. Til fradrag i straffen går 339 – trehundreogtrettini – dager for varetektsfengsel.
- (26) Dommer **Falkanger:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (27) Dommer **Bull:** Likeså.
- (28) Dommer **Noer:** Likeså.
- (29) Dommer **Gjølstad:** Likeså.

(30) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 2 – to – år. Til fradrag i straffen går 339 – trehundreogtrettini – dager for varetektsfengsel.

Riktig utskrift bekreftes: